

Kapela Uznesenja Blažene Djevice Marije u Dragotinu

Andreja Šimičić

Margareta Turkalj

Hrvatski restauratorski zavod

Restauratorski odjel Osijek

U okviru djelatnosti Hrvatskog restauratorskog zavoda, Restauratorskog odjela Osijek 2005. g. provedena su konzervatorsko restauratorska istraživanja u kapeli Uznesenja Blažene Djevice Marije u Dragotinu. Na temelju fizičkog istraživanja objekta in situ, dokumentacije postojećeg stanja, utvrđivanja stanja oštećenosti, arhivskih i povijesnih istraživanja te izrade grafičke dokumentacije izrađen je konzervatorsko restauratorski elaborat.

U članku se daje povijesni pregled dragotinske kapele uz osvrt na rezultate konzervatorsko restauratorskih istraživanja.

Današnje proštenište Majke Božje jedan je od rijetkih regotiziranih spomenika na području Slavonije na kojemu su sačuvani izvorni srednjovjekovni elementi i elementi barokne obnove.

Uvod

Uredbom Vlade Republike Hrvatske 1997. godine Zavod za restauriranje umjetnina i Restauratorski zavod Hrvatske, dvije javne ustanove konzervatorsko restauratorskih djelatnosti u vlasništvu RH, spojene su u Restauratorski zavod Hrvatske.

Osnovna djelatnost Zavoda je konzerviranje i restauriranje nepokretnih i pokretnih kulturnih dobara te drugih predmeta kulturnog, povijesnog ili tehničkog značaja. Osim u Zagrebu, pojedini odjeli i radionice djeluju širom Hrvatske (u Ludbregu, Osijeku, Vodnjanu i Juršićima, Splitu, Dubrovniku, Rijeci, Šibeniku i Zadru).

Restauratorski odjel Osijek, čije je osnivanje ostvareno potporom Ministarstva kulture Republike Hrvatske i Vlade pokrajine Donje Austrije, započeo je s radom 1999. god. Bavi se konzerviranjem i restauriranjem crkvenog inventara, galerijskih i muzejskih predmeta tj. drvene polikromirane skulpture, kamene plastike, slika na drvu, platnu, zidnih slika i umjetnički oblikovanog namještaja.

U okviru djelatnosti Odjela provode se konzervatorsko restauratorska istraživanja na nepokretnim kulturnim dobrima te je 2005. god. sa Župnikom RKT Župne crkve Našašća Sv. Križa u Trnavi sklopljen Ugovor za izradu konzervatorsko restauratorskog elaborata za obnovu kapele Uznesenja Blažene Djevice Marije u Dragotinu.

Elaborat je izrađen na temelju fizičkog istraživanja objekta in situ (otvaranja zidnih, svodnih i podnih sondi), dokumentacije postojećeg stanja, utvrđivanja stanja oštećenosti, arhivskih i povijesnih istraživanja te izrade grafičke dokumentacije. Za arhivska istraživanja korišten je materijal iz Središnje biskupijske knjižnice i arhiva Đakovo, Muzeja Đakovštine u Đakovu, Ministarstva kulture, Uprave za zaštitu kulturne baštine, Konzervatorskog odjela Osijek i Knjižnice, Državnog arhiva u Osijeku, GISKO i NSK.

U ovom članku daje se povijesni pregled dragotinske kapele uz osvrt na rezultate konzervatorsko restauratorskih istraživanja.

Kratki opis kapele

Grobljanska kapela Uznesenja Blažene Djevice Marije smještena je na uzvisini izvan sela.

Izgrađena je od opeke kao longitudinalna jednobrodna građevina s užim i nižim svetištem, zaključenim poligonalno, s potpornjacima. Na svetište se sa sjeverne i južne strane naslanjaju dvije recentno prigradene prostorije. Južna prostorija je sakristija.

Crkva je orijentirana u smjeru zapad (ulaz) – istok (svetište) s malom inklinacijom osi apside.

Ulazni prostor je od broda odijeljen stubovima između kojih su prolazi s tri nepravilna polukružna luka. Predprostor je svođen križno; desno od ulaznih vrata

nalazi se jednostavno drveno stubište s metalnim rukohvatom kojim se prilazi koru, smještenom u dužni nadsvodjenog ulaznog dijela. Kroz središnji dio kora uzdiže se tijelo zvonika.

Glavno pročelje (pogled sa zapada)

Brod kapele presvođen je šiljatom bačvom, a poligonalna apsida šesterodijelnim radijalnim rebrastim svodom. Kruškolika rebra svoda upiru se o konzole oblika peterostrane obrnute piramide vodoravno podijeljene trima užižbeinama.

Svetište je od broda odijeljeno trijumfalnim lukom i razinom poda koja je u svetištu povišena za jednu stubu. Pod čitave crkve popločan je keramitnim pločicama. Sjeverni i južni zid broda raščlanjeni su s po dva prozora blago zašiljenog završetka, čija se dubina niše prilagođava obliku svoda, odnosno svojim gornjim dijelom zadiru u zaobljenje svoda. S jednaka dva prozora raščlanjeni su i zidovi apsida. Iz svetišta se s južne strane vratima prilazi sakristiji. Iznad vrata je prozor koji gleda u tavanski prostor sakristije. Zidovi i svod broda kapele oličeni su u žuto, a apsida u bijelo.

Crkva je skromno opremljena. Inventar joj se sastoji od glavnog oltara smještenog u središnji dio svetišta i dva bočna oltara ispred trijumfalnog luka. Najvrjedniji dio inventara u kapeli je slika Žalosne Gospe nepoznatog autora, koja se može datirati u drugu polovicu 18. stoljeća. Od tog vremena u Dragotinu se posebno časti Gospa te kapela postaje mjesto hodočašća.

Na sjevernom i južnom zidu broda nalaze se samo jednostavni drveni križevi postaja Križnog puta. U kapeli ne postoje klupe, već samo drvene stolice.

Glavno zapadno pročelje je bogato profilirano, a iznad njega, u središnjoj osi uzdiže se poligonalni zvonik. Zidna ploha pročelja je razdjelnim vijencima podijeljena u tri etaže. U središnjoj osi dominira plastički kameni ožbukani portal, iznad kojeg se nalazi rozeta. Bočno, u zoni druge etaže su dva polukružno zaključena prozora koje u zoni nadsvijetla uokviruje prozorska profilacija. U trećoj etaži, koja je riješena kao trokutasti zabat, stupnjevito su raspoređene plitke polukružno zaključene niše, a u sredini je prozor istog oblika.

Pročelja crkve su obojena bijelo.

Povijesni pregled

Povijest kapele seže sve do srednjeg vijeka, ali, nažalost, pretrpjela je brojne devastacije i pregradnje tako da njezina današnja vidljiva obilježja ne afirmiraju srednjovjekovne stilske karakteristike. Prvi spomen veže se uz 1332. godinu, kada se spominje stara dragotinska crkva sv. Ivana, koja se nalazi na uzvisini iznad potoka Breznice, i njen župnik Petar:

«*Petrus, sacerdos de Dragotino*»¹

Prve sigurne vijesti o Župama Bosansko srijemske biskupije potječu iz 40-ih godina XIV. st. Na temelju odluke Vienskog koncila 1311. god. trebala se po svijetu sabrati crkvena desetina – tako i u dijecezama u Hrvatskoj i Ugarskoj. Budući da je kralj Karlo Robert zadržao skupljeni novac, papa Ivan XXII. je pečatnicom od 1. ožujka 1331. god. odredio početak prikupljanja i u naše krajeve poslao dva legata. Župe metropolije kaločke (biskupije zagrebačke, bosanske i srijemske) popisivao je Jakov Berengar, redovnik sv. Benedikta.²

Nakon XIV. st. Dragotin i Župa u Dragotinu, odnosno dragotinski Župnik se prvi put spominju u vrijeme turske okupacije Slavonije.

Turci su na osvojenom području Požeštine 1538. godine osnovali vojno-administrativnu jedinicu Požeški sandžak, koji je bio podijeljen na tri kadiluka: Požeški, Brodski i Gorjanski. Sjedište Gorjanskog kadiluka bilo je u Đakovu, a nahije Kadiluka bile su: Đakovo, Gorjani, Jošava, *Dragotin*, Prikraj, Poljana, Nivna i Podgorač.³ Godine 1579. izvršen je popis Požeškog sandžaka koji nam ne daje podatke o sakralnim zdanjima, ali zabilježeno je da je selo Dragotin, iako nije najveće selo, bio sjedište Nahije Dragotin. Selo je imalo pristojbu na održavanje tjednog sajma, koji pripada Nahiji; popisano je 11 kuća i 4 vodenice.⁴

Godine 1581., u doba bosanskog biskupa Antuna Matkovića i pape Grgura XIII., sastali su se slavonski i srijemski svećenici na sinodi kod crkve Blažene Djevice Marije na Bapskoj. Na sinodi održanoj od 28. do 30. kolovoza 1581. god. sastavljeno je pismo u kojem su se svećenici požalili Svetoj Stolici što nemaju rezidencijalnog biskupa i mole da ih se preporuči bosanskom biskupu. Jedan od sedam potpisnika pisma je i *Kristofor, Župnik iz Dragotina*.

Od 1626. do 1630. god. je Toma Ivković, skradinski biskup i administrator Bosne, potvrđivao u posavskim selima i o tome podnio izvještaj. U njemu navodi da je u Dragotinu 1626. god. bilo 1000 potvrđenika.⁵ Kanonska vizitacija izvršena dvadesetak godina kasnije, 9. ožujka 1647. godine (u doba bosanskog biskupa Marijana II. Maravića) navodi da *Dragotino Parochia Mensae Episcopalis habet tres Ecclesias S. Marci, S. Joannis et S. Blasii*.⁶, u prijevodu da

1 Župe i crkve (današnje) biskupije bosansko-srijemske u srednjem vieku, Glasnik Biskupije bosanske i srijemske, 26, 20/1898., 182.

2 *Isto*, 180., 181.

3 STJEPAN SRŠAN, ur, *Popis Sandžaka Požega 1579. godine*, Osijek, 2001., 9.

4 *Isto*, 209.

5 Krunoslav DRAGANOVIĆ, «Izviješće fra Tome Ivkovića», *Croatia sacra : Arkiv za crkvenu povijest Hrvata*. 7/1934., 74.

6 Liber magna Considerationis, *Glasnik Biskupije bosanske i srijemske*, 15, 7/1887., 112.

je Dragotin Župa biskupskog stola koja ima tri crkve: sv. Marka, sv. Ivana i sv. Blaža. Nije zabilježeno kako su te crkve izgledale.

Nakon svađe slavonskih i bosanskih franjevaca te biskupa fra Ibrišimovića i biskupa fra Maravića, na sjednici Propagande 14. siječnja 1648. god. prihvaćeno je i potvrđeno nekoliko točaka sporazuma. Među ostalima, beogradskom biskupu su na upravljanje dodijeljeni krajevi koji su tako bili određeni još 1633. god., a za uzdržavanje su mu određeni prihodi Župe Dragotin. Zaključke je prethodno prihvatio papa Inocent X.⁷

Godine 1660. fra Petar Nikolić, Požežanin, vikar zagrebačkog biskupa u Slavoniji, sastavio je popis slavonskih Župa. Te popise, na latinskom jeziku, donosi Tade Smičiklas; u nekoliko redaka osvrt se na Župu u Dragotinu: navodi da je pod jurisdikcijom beogradskog biskupa fra Matije Benlića, kojem ju je dodijelila Sveta kongregacija (a ne bosanskog biskupa, koji na nju polaže pravo). U Župi Dragotin postoje tri crkve: crkva sv. Marka i crkva sv. Blaža su drvene i kamena crkva sv. Ivana. Osim titulara crkvi, biskup spominje i Župnike: otac Marko i brat Luka.⁸

U Izvješću o slavonskim Župama fra Petar Nikolić je prikazao i franjevački pastoralni ustroj prema kojem je samostanu u Velikoj pripadalo 12 Župa: Velika, Požega, Cernik, Ratkov Potok, Gradiška, Lužani, Slavonski Brod, Drenovac, Dubovik, Vrhovine, Garčin i *Dragotin*.⁹

U djelu Josipa Buturca Katolička crkva u Slavoniji za turskoga vladanja spominje se da fra Nikolić nabraja nekoliko drvenih crkava koje su sagrađene u doba turske vladavine i to na ruševinama ili blizu ruševina starih kamenih crkvi. Među ostalima spominje crkvu u Dragotinu.¹⁰

Iako Turci nisu porušili katoličke crkve niti su sve pretvorili u džamije, katolike i katoličke svećenike su progonili i smišljali različite optužbe na njihov račun. Jedna od zabilježenih optužbi je 1664. godine da katolici sabiru u Srijemu novac u korist kršćanskih vladara protiv Turaka. Tada su, za odmazdu, stradali i okolica Đakova (spominje se baš Dragotin), samostan u Velikoj, Bačka i ostala južna Ugarska sve do Kaniže.¹¹

7 Hoško, F. E. Biskupsko djelovanje Pavla Posilovića u Slavoniji, URL: (19. 8. 2005.)

8 Tade SMIČIKLAS, *Dvjestogodišnjica oslobođenja Slavonije : drugi dio : spomenici o Slavoniji u XVII. vijeku (1640.-1702)*. Zagreb, 1891., 7.-13.

9 Robert SKENDEROVIĆ, *Nasljednici fra Luke Ibrišimovića u službi slavonskog vikara Zagrebačke biskupije // Fra Luka Ibrišimović i njegovo doba : zbornik radova sa znanstvenog skupa*. Jastrebarsko, 2001., 127.-134.

10 Josip BUTURAC, *Katolička crkva u Slavoniji za turskoga vladanja*. Zagreb, 1970., 180.-181.

11 *Isto*, 189.

Kad je turska vojska krenula na Beč (1680.-1683.), utaborila se na području dragotinske Župe. Tada su razoreni Dragotin, Svetoblažje i Markovac, koji su bili priključeni dragotinskoj Župi. Dragotin je bio posve razoren i katolici protjerani.

Na temelju naziva mjesta koja su pripadala dragotinskoj Župi moguće je zaključiti u kojem su se naselju nalazile ranije spomenute crkve: u Svetoblažju crkva sv. Blaža, u Markovcu sv. Marka (koje su, kao filijalne kapele, izgrađene od drveta) i zidana Župna crkva sv. Ivana u Dragotinu.

Turci crkvu u Dragotinu ipak nisu porušili, već jako oštetili jer 1690. godine biskup Nikola Ogramić Olovčić spominje 7 crkava na teritoriju đakovačkog kotara koje su preživjele Turke. Te su crkve stare i zapuštene, ali se, za nuždu, u njima može obavljati Sveta Misa. Među nabrojanim, spominje se crkva Blažene Djevice Marije u Dragotinu.¹² Tada se prvi put kao titular dragotinske crkve spominje Blažena Djeвица Marija.

Biskup Petar Bakić je od inspekcije Osijeka dobio Popis Đakovštine, izrađen 1702. godine. Taj je popis sastavljen umjesto popisa grofa Caraffa, koji je Komori prikazivao vrijednost novoosvojene zemlje i njene prihode. (Komisare nije zanimalo opis zemlje, već samo njena gospodarska snaga - da se vidi pošto bi se mogla prodati). Popisivanje je dovršeno 9. svibnja 1702. godine, a popis je sastavio i potpisao «provisor bonorum» Emerik Szadezky.¹³ U njemu se Dragotin spominje samo kao pustoselina koja pripada selu Svetom Blažju. U Dragotinu se nalazi jedna crkva zidana opekom i pokrivena. Iako je selo nenaseljeno, u crkvi se služi Sv. Misa.¹⁴

Razni autori (Emerik Gašić, Ivan Zirdum, Juraj Lončarević, Mirko Marković, Petar Lubina...), kao i natpis na zvoniku, spominju baroknu obnovu crkve u vrijeme biskupa Petra IV Bakića de Lach.

VLTRA SAECVLA ACAETA
TES COLLAPSA TANDEM
ERECTA PRIMAE VOCVLTV
POTIORNECALIAOPE
QVAMEX LIBERALITATE
DIAKOVIENSIS EPISCO
PI PETAR

12 Stjepan BÄUERLEIN, *Biskup Nikola Ogramić Olovčić*. Poseban otisak iz revije *Croatia sacra*. 13/14, 22/23/ 1944., 23.

13 Ive MAŽURAN, *Popis zapadne i srednje Slavonije 1698. i 1702. godine*. Osijek, 1966.

14 T. SMIČIKLAS, *Dvjestogodišnjica oslobođenja... Zagreb, 1891.*, 328.

Točna godina obnove nije zabilježena, a vrijeme njegovog biskupovanja je 1. pol. XVIII. st. (1716.-1749.). Biskup je obnovio crkvu u selu koje nije bilo naseljeno; budući da se stanovništvo u Dragotin naselilo oko 1750. godine, možemo pretpostaviti da je biskup obnovio crkvu i tako u selo privukao novo stanovništvo, uglavnom iz Bosne (okolica Plehana i Dervente). Obnovio je nekoliko crkava te ih opskrbio nužnim sv. posuđem.¹⁵

Emerik Gašić o biskupu Bakiću kaže:

«obnovio je kapele sv. Martina u Selcima, sv. Bartolomeja u Mikanovcima, Blažene Djevice Marije Žalosne u Dragotinu, sve tri zidane».¹⁶

U Glasniku Biskupije bosanske i sriemske iz 1896. godine navodi se da je biskup Petar Bakić obnovio crkvu Blažene Djevice Marije u Dragotinu i da se kraj crkve, po onodobnom običaju, smjestio neki pustinjač iz reda sv. Augustina kao čuvar.

U tekstu *Marija u našoj sredini* Mitar Dragutinac govori o čudotvornoj dragotinskoj Gospinoj slici koja se do 1745. godine čuvala u običnoj kući, a tada je „sagrađena crkvice Blažene Djevice Marije“.¹⁷ Slika je prenesena u nju i od tada je narod još više dolazio u proštenišće. Dragutinac je jedini autor koji govori o gradnji, a ne obnovi crkve u XVIII. st.

Biskup Josip Antun Čolnić je 1758. godine u Trnavi osnovao Župu i tada je Dragotin postao filijala trnavačke Župe.

Vizitirao ju je 1767. godine i za Dragotin zabilježio crkvu Blažene Djevice Marije Žalosne za koju kaže da joj je raniji titular bio Sv. Marko. Ova napomena vizitatora o ranijem titularu crkve pobija raniji zaključak da je u Dragotinu bila crkva sv. Ivana. No, možda je došlo do netočnog prenošenja predaje o titularima jer je malo vjerovatno da bi se u nenaseljenom mjestu obnavljala drvena crkva. U Vizitaciji navodi da se obnavljaju krov i podziđe (*submuratione*), i nada se brzom završetku.¹⁸

Kanonska vizitacija 1776. godine (biskup Matej Franjo Krtica: 1773.-1805.) crkvu naziva Crkvom Žalosne Gospe.¹⁹

15 Petar Bakić, biskup bosansko-djakovački (1716-1749), *Glasnik Biskupije bosanske i sriemske*, 24, 21/1896., 183.

16 Emerik GAŠIĆ, *Kratki povijesni pregled Biskupija bosansko-đakovačke i srijemske*. Osijek, 2000., 39.

17 Mitar DRAGUTINAC, *Marija u našoj sredini*, *Vjesnik Biskupije đakovačke*. 1, 5/1948., 62.

18 KV, uvezena poput knjige, čuva se u Arhivu Đakovačke i srijemske biskupije; prijevod s latinskog jezika: Alen Šimičić, prof. lat. jez.

19 Vlatko DUGALIĆ, «Štovanje Blažene Djevice Marije u svetištima Đakovačke i srijemske biskupije», *Vjesnik Biskupije đakovačke*. 1, 5/1948., 96.

Iz XIX. stoljeća datiraju dvije kanonske vizitacije, pisane latinskim jezikom, koje se čuvaju u Arhivu Đakovačke i srijemske biskupije (Središnja Biskupijska knjižnica i arhiv Đakovo) u Đakovu. Obje su vizitacije na listovima folio-formata. Osim kanonskih vizitacija, u spomenutom Arhivu nalazi se popis inventara dragotinske crkve iz 1826. godine, u rukopisu, na latinskom jeziku, također na listovima folio-formata²⁰.

Biskup Antun Mandić (1806.-1815.) vizitirao je Župu Trnava 1812. godine. O filijalnoj kapeli u Dragotinu kaže da je posvećena Bogu i Blaženoj Djevici Mariji.

Crkva je čitava sagrađena od čvrstih materijala, krov je pokriven crijepom. Čitav toranj je zidan, u njemu se nalaze 2 zvona.

Crkva je obijeljena iznutra i izvana, u dobrom je stanju.

Vizitator je zabilježio jedan oltar: u središtu se nalazi lik Blažene Djevice Marije koju drže 2 kerubina; modro je obojen, s pozlaćenim dijelovima.

Na zidove crkve prikucane su dvije slike: Sv. Marka s desne i Sv. Ane s lijeve strane.

U crkvi postoji kor, ali nema orgulja.

U vizitaciji se navodi da u crkvi nema krstionice, ispovjedaonice niti kripte, nema svjetiljke (vjerojatno se misli na luster). Sakristija je napravljena na praznom prostoru iza većeg oltara (misli se na glavni) i tu je ormar za sveti inventar. Od inventara spominje 6 modrih svijećnjaka, križ ploče.

Uz crkvu se nalazi groblje.

Prema popisu inventara, u razdoblju između 1812. i 1826. god. podignuta su dva bočna oltara: sv. Marka i sv. Ane, ali bez ikakve opreme.

U ovom je popisu spomenuta slika Blažene Djevice Marije, koja se čuva u sakristiji. Iako se ne navodi točan motiv, vjerojatno se radi o čudotvornoj slici Žalosne Gospe kojoj je hodočastio narod i koja je, sudeći prema kanonskoj vizitaciji iz 1776. god., možda ranije stajala na glavnom oltaru.

Godine 1833. Župu Trnava s filijalnim kapelama vizitirao je biskup Pavao Matija Sučić de Pacser (1831.-1834.).

Crkva u Dragotinu je posvećena Blaženoj Djevici Mariji. Biskup kaže da bi se po slici moglo zaključiti da se radi o Žalosnoj Gospi, ali se svečana proslava održava na blagdan Uznesenja.

Kao i raniji vizitator, biskup navodi da je crkva građena od čvrstih materijala. On joj bilježi dimenzije: dugačka je 10 org i široka 4 org. Preračunavši

20 Prijevod s latinskog jezika: Alen Šimičić, prof. lat. jez.

u metre²¹, duljina crkve iznosi 19 m, a širina 7,6 m.

Dva zvona, koja se nalaze u zidanom tornju, posvećena su Blaženoj Djevici Mariji i Sv. Marku Evanđelisti.

Ova vizitacija navodi tri oltara u crkvi: veći tj. glavni Blažene Djevice Marije dva bočna: Sv. Marka i Sv. Ane. Samo je glavni oltar opremljen za bogoslužje.

Biskup de Pacser u vizitaciji kaže da je crkva bila srušena za vrijeme Turaka te da ju je podigao i obnovio biskup Pater Bakić.

Crkva je općenito u dobrom stanju.

Te, 1833., godine u Dragotinu je krizmana 31 osoba.²²

Godine 1836. objavljena je knjiga Alexiusa Jordánskog *Kurze Beschreibung der Gnadenbilder der seligsten jungfrau Mutter Gottes Maria*, koja donosi popis Marijanskih svetišta. Uz Dragotin autor je objavio i preveo na njemački jezik natpis s pročelja crkve, naveden je podatak da je crkva sagrađena od 1715. do 1741. godine. Netko je običnom olovkom 1741. godinu ispravio u 1749. No, to je razdoblje biskupovanja Petra Bakića, dakle, bilo bi to okvirno razdoblje kad je mogla biti obnovljena. Uz tekst se nalazi grafika Žalosne Gospe izrađena prema čudotvornoj slici koja se danas nalazi u sakristiji.

Kraj XIX. stoljeća za kapelu u Dragotinu vrlo je nejasan. Kapela je regotizirana, što je jasno vidljivo. (To je jedan od rijetkih regotiziranih spomenika na području Slavonije, na kojemu su sačuvani izvorni srednjovjekovni elementi i elementi barokne obnove.) U literaturi se navodi da je u doba biskupa Strossmayera (1849.-1905.) izvršena obnova prema projektu arhitekta Josipa Vancaša²³, no ne postoji niti jedan izvor koji bi taj podatak mogao potvrditi.

Vancaša kao obnovitelja crkve spominje Gjuro Szabo. U tekstu u kojem progovara protiv neogotizacije crkvenih građevina spominje i Dragotin navodeći koje je radove na crkvi Vancaš izveo:

«To je ono stvaranje katedralice na selu, a izveo je to remek-djelo arhitekt Vancaš. Dakako, tu mora na pročelju biti portal, mora se učiniti rozeton, prozori povećani, naročito onaj gornji, koji osvjetljuje – tavan! – Mora biti još i par ćor-prozora sve dakako iz cementa izvedeno, da se već sada ruši.»²⁴

21 1 orgia = hvat = klafter = 1,9 metara

22 Protocollum Confirmatorum in Parochia Ternaviensi Anno 1833 die 23 Junii (Središnja Biskupijska knjižnica i arhiv Đakovo).

23 Često se spominje stilska srodnost dragotinske kapele sa sarajevskom katedralom, a zajednički uzor arhitektu Vacašu je francuska burgundska gotika.

24 Gjuro SZABO, «Obnova i dogradnja spomenika», *Narodna starina*. 33., 9.-10.

U Rješenju Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture u Osijeku kojim je 23. prosinca 1970. godine kapela Uznesenja Blažene Djevice Marije na groblju u Dragotinu registrirana kao spomenik kulture²⁵ navedeno je da je crkvu u Dragotinu radikalno obnovio 1889. godine arhitekt Josip Vancaš. Budući da se jedino na ovom mjestu kao godina obnove spominje 1889., a ne 1899. godina, pretpostavlja se da je prilikom upisivanja godine došlo do *tipfelera*.

U dokumentu Konzervatorskog odjela Osijek iz 1987. god. navodi se, prema Diani Vukičević-Samaržija (Sakralna gotička arhitektura u Slavoniji. Zagreb, 1986., str. 100.²⁶), da je Josip Vancaš obnovio crkvu 1899. god..

Nakon Đure Szaba autori koji su pisali o Dragotinu spominju da je 1899. god. arhitekt Josip Vancaš obnovio crkvu, ali nitko ne navodi izvore (Ivan Zirdum, Vlatko Dugalić, Mirko Marković, Dragan Damjanović).

Zanimljivo je da se u *Glasniku Biskupije bosanske i srijemske* s kraja XIX. stoljeća ni u jednom broju ne spominje obnova dragotinske crkve niti arhitekt Josip Vancaš.

U monografiji *Biskup Josip Juraj Strossmayer* autora Matije Pavića i Milka Cepelića točno su nabrojene župne crkve i filijalne kapele Biskupije đakovačko srijemske građene ili obnavljane u razdoblju od 1850. do 1900. godine. Od dvjestotinjak nabrojanih, spominje se i Dragotin. Za obnovu dragotinske crkve 1899. godine utrošeno je 250 for.²⁷ Zbog usporedbe navodim da je te iste godine za obnovu župne crkve u Trnavi utrošeno 850 for, a sveukupna svota potrošena na obnove u Biskupiji iznosi 270.378 for 88 nč.²⁸ Dakle, svota za obnovu dragotinske crkve je zanemariva, što je neobično s obzirom da se pretpostavlja da je izvođena prema nacrtima arhitekta koji je desetak godina ranije izradio projekt za izgradnju sarajevske katedrale.

Biskup J. J. Strossmayer je 5. lipnja 1883. godine donio odredbu u kojoj kaže:

«da župno svećenstvo odsele, prije nego li će gradnju ili popravak crkve ili kapele kojemu mjerniku povjeriti, da svu stvar duhovnoj svojoj oblasti prokaže, poimence: šta se imade graditi ili popravljati, i koliko svota novca na dispoziciju stoji, pak će se onda duhovna oblast dostojan nacrt pobrinuti ili dotičnika na vješta raditelja uputiti»²⁹

25 Dokumentacija Konzervatorskog odjela Osijek. Rješenje broj UP-IO-03-209/2-70. BM/KN

26 Autorica se poziva na monografiju Ivan ZIRDUM, *Biser Đakovštine*. Trnava, 1970.

27 Time je kao godina neogotičke obnove potvrđena 1899. godina.

28 Matija PAVIĆ, Milko CEPELIĆ, *Biskup Josip Juraj Strossmayer*. Reprint. Đakovo, 1994., 406.-407.

29 *Isto*, 391.

U tekstu stoji da su Župnici tu odredbu poštivali, ali u Središnjoj biskupijskoj knjižnici i arhivu niti prijepiska niti nacrti za Dragotin ne postoje, tj. nisu dostupni korisnicima. Kako je već ranije spomenuto, prema tvrdnji Župnika crkve u Trnavi, vlč. Mate Matasovića, u Župnom arhivu ne postoji dokumentacija vezana uz ovu obnovu.

Najraniji pronađeni prikaz kapele u Dragotinu je razglednica koja potječe vjerojatno s početka XX. stoljeća, snimljena je nakon neogotičke obnove. U prvom planu je prikazano raslinje, koje djelomično zaklanja pogled na pročelja, ali vidljivo je glavno zapadno pročelje, a djelomično se naziru elementi sjevernog. Dekoracija zapadnog pročelja nije do danas promijenjena osim jednog detalja. Na krovčićima zabata nedostaju ukrasi na vrhu. Sjeverno pročelje je doživjelo neke preinake: ispod krova se nalazio vijenac, prozori su bili uokvireni. Na krovu je bio otvoren krovni prozor u obliku kućice (danas je on plošno položen).

Dvije fotografije snimljene su 1965. god. i na njima se jasnije vidi dekoracija bočnih pročelja i zidnog plašta apside. Fotografije su snimljene nakon potresa koji je 13. travnja 1964. god. oštetio crkvu, a prije obnove pročelja.

Tih godina je Župnik Župe Našašća Sv. Križa iz Trnave, vlč. Vinko Hajduh pisao dopise Zavodu za zaštitu spomenika kulture u Osijeku tražeći dozvolu za popravak dragotinske crkve.³⁰ Prema fotografijama crkva je u međuvremenu obnovljena; snimljen je sjeveroistočni dio apside, na kojem se vidi da je pokrov krovu nov. Apsida je, kao i danas, pojačana dvostrukim kontraforima, ali oni su imali okapnice. Između kontrafora nalazi se pravokutno polje, vertikalno izduljeno i plitko uvučeno u masu zida i u tom polju prozori. Prozori su blago šiljati i iznad tjemena oblikovana je profilirana dekoracija, snopasti štap koji nose konzolice prati oblik prozora. U kvadratičnom polju iznad svakog prozora nalazi se četverolist, u masu zida plitko su stepenasto uvučeni i kvadratični okvir i četverolist. U visini potprozornika, duž čitave apside oblikovan je profilirani vijenac. Profilirani vijenac nalazi se i ispod krova. Na snimci je zabilježena prostorija sa sjeverne strane kapele. Na žbuci se naziru površinska prljavština i oštećenja.

Druga fotografija prikazuje dio južnog pročelja crkve i zvonik s vidljivim oštećenjima nastalim uslijed potresa (pod skelama koje ga štite od urušavanja). Na južnoj strani zvonika gotovo je porušen zid između prozora i krovnog pokrova zvonika, a ispod prozora je raspukao, sve do krovu broda crkve i žbuka je uz žlu napuknuća otpala.

30 U MK, Konzervatorskom odjelu Osijek čuva se dopis iz 1963. godine.

Koliko je to moguće prema fotografiji koja ne prikazuje čitavo pročelje, zaključujemo da su bočna pročelja i apsida bili identično artikulirani, samo što su bočna pročelja bila horizontalno raščlanjena i profiliranim vijencem iznad prozora, koji zatvara pravokutno polje plitko uvučeno u masu zida.

Na razglednici s početka 20. stoljeća vidi se da je crkva bila dvobojno obojena, a fotografije iz 1965. god. to potvrđuju: četverolisti sa svojim kvadratnim okvirom, snopasti štapovi iznad prozora i konzolice na kojima se nalaze, profilirani vijenci iznad prozorskih pravokutnih polja na bočnim pročeljima, vijenci na tornju te vjerojatno rozeta na zapadnom pročelju obojeni su svjetlije.

Prema dostupnoj literaturi, radove na kapeli je poslije potresa i nakon uviđaja Konzervatorskog odjela u Osijeku, izveo obrtnik Damjan Gačić.³¹

Rješenjem Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture u Osijeku od 23. prosinca 1970. godine kapela Uznesenja Blažene Djevice Marije na groblju u Dragotinu registrirana je kao spomenik kulture i upisana u Registar nepokretnih spomenika kulture Regionalnog zavoda pod registarskim brojem 151.³²

U Konzervatorskom odjelu u Osijeku nalazi se izvještaj o stanju dragotinske kapele iz 1987. godine. Dokument nosi naziv *Uvid u stanje Župne crkve Majke Božje u Dragotinu*.³³ Pridjev *Župne* vjerojatno je upisan greškom jer je dragotinska crkva i tada bila filijalna kapela Župe u Trnavi. Prema izvještaju crkva je bila nedavno izvana kompletno ožbukana (prema usmenoj izjavi mještana u kolovozu 1986. god.) dok je unutrašnjost bila zatečena u derutnom stanju: Žbuka je mjestimično otpadala sa zidova i svodova lađe i svetišta.

Prema zapisu fra Petra Lubine u knjizi *Marijanska Hrvatska*, iduće, 1988. godine, i unutrašnjost je temeljito obnovljena.

Posljednji zabilježeni obilazak komisije Konzervatorskog odjela u Osijeku datira iz 2000. godine.³⁴ Iz izvještaja je vidljivo da su ranije spomenute obnove izvedene bez znanja konzervatorske službe. Zabilježeno je da je neadekvatno žbukanje pročelja sredinom 1980-ih godina (upotreba industrijske paropropusne žbuke) uzrokovalo pojavu kapilarne vlage uslijed koje su nastala oštećenja na pročeljima: puknuća na zidovima, ljuštenje boje. Komisija je uočila pukotinu na zapadnom pročelju, koja se spušta od parapeta prozora iznad rozete i završava na

31 Ivan ZIRDUM, *Gospi Dragotinskoj*. Đakovo, 1998., 19.

32 Rješenje broj: UP-IO-03-209/2-70. BM/KN; rješenje je potpisao direktor Novak Jocović, prof.

33 Dokumentacija KOS od 3. lipnja 1987. god.; izvještaj su potpisali Božica Valenčić, prof. i Tone Papić, dipl. ing. arh.

34 Crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije u Dragotinu, Dokumentacija KOS od 12. listopada 2000. god.; izvještaj su potpisali Ivana Buzina, d.i.a. i Ratko Ivanušec, dipl. pov. umj. Dokument je zaveden kao Zbirka isprava (dosje) 26, Registar nepokretnog kulturnog dobra 151.

tjemenu portala (oštećenje konstruktivnog karaktera) te pukotinu na istočnom pročelju recentne sakristije.

Unutrašnjost također nije kvalitetno ožbukana pa žbuka djelomično otpada, a vidljiva je pukotina na spoju svoda i tijela zvonika.

Prije dolaska komisije napravljen je pretres krovništva crkve te je kao pokrov postavljen biber crijep. Limeni pokrov kape zvonika tom prilikom nije promijenjen te je zatečen u derutnom stanju.

U svibnju 2005. god., na poziv upravitelja Župe Našašća Sv. Križa u Trnavi, vlč. Mate Matasovića, izvršen je pregled kapele Uznesenja Blažene Djevice Marije³⁵ i s Hrvatskim restauratorskim zavodom ugovorena je izrada konzervatorsko restauratorskog elaborata. Istražni radovi, na temelju kojih je u prosincu 2005. god. izrađen elaborat, trajali su tijekom svibnja, lipnja i rujna.

Rezultati konzervatorsko restauratorskih istraživanja

Cilj istraživanja bio je utvrditi izvorni izgled kapele, stupanj očuvanosti gotičkih dijelova građevine te opseg barokne i Vancaševe intervencije. Sondiranja, koja dopunjuju arhivska i povijesna istraživanja, provedena su na pročelju i u unutrašnjosti kapele. Otvorene su ukupno 44 sonde (zidne, podne i svodna), od toga na pročeljima kapele 10 zidnih, 2 podne uz pročelja, u unutrašnjosti 22 zidne, 1 podna i 1 svodna sonda. U zoni krovništva otvoreno je ukupno 8 sondi.

Već su prvim pregledom na kapeli uočljiva brojna oštećenja.

Na fasadnom je platnu uslijed kapilarne vlage došlo do ljuštenja boje, a zbog narušene statike do napuknuća zidova (na zapadnom pročelju – od parapeta prozora iznad rozete do tjemena portala). Pukotina je dubinska i vidljiva i u unutrašnjosti zvonika.

Pregledom unutrašnjosti zaključeno je da je uzrok konstruktivnih zidnih oštećenja šiljati bačvasti svod izgrađen krajem XIX. stoljeća prilikom velike obnove kapele. U unutrašnjosti su vidljive pukotine na zidu iznad slavoluka, a posebno su izražene na tijelu zvonika. Otpadnje žbuke u unutrašnjosti posljedica je njenog nekvalitetnog nanošenja.

35 Predstavnik Ministarstva kulture, Uprave za zaštitu kulturne baštine, Konzervatorskog odjela u Osijeku Tone Papić, dipl. ing. arh.; predstavnici Hrvatskog restauratorskog zavoda, Restauratorskog odjela Osijek: Edita Usenik, akad. slikar i Miroslav Usenik, akad. slikar.

Gotički prozor

Prilikom obnove pročelja sredinom osamdesetih godina prošlog stoljeća uklonjena je sva povijesna žbuka zajedno s arhitektonskom profilacijom, zbog toga nam nije poznata boja najstarijeg naličja vanjskih zidova.

Sondiranjem južnog pročelja te niše na tjemenu apside otkriveni su izvorni gotički prozori. Okvir prozora je zidan i potom žbukan, a od kamena je izrađen samo luk prozora. Sonda na dovratniku portala zapadnog pročelja pokazala je da je izvorni portal bio od kamena te da je naknadno ožbukan. Na njega se naslanja kasnije nadograđen istak od opeke. Na južnom pročelju su otkrivena vrata zaključena blago šiljatim lukom, koja pripisujemo gotičkom razdoblju kad su bočni portali bili tipološki česta pojava. S vanjske strane pročelja kao spolija pronađen je dio kamenog luka za koji vjerujemo da je bio dio portala.

Sjeverni zid je prvi put raščlanjen u baroknom razdoblju postojećim prozorima.

Godine 1899. provodi se temeljita obnova kapele. Tada je u brodu kapele, koji je izvorno završavao ravnim stropom, izveden šiljato bačvasti svod, armirano – betonske konstrukcije. U istoj obnovi je intervenirano i u svetištu kapele izgradnjom radijalno-rebrastog svoda, također betonske konstrukcije. Zaglavni kamen i rebra svoda izrađena su od Žbuke s mjestimice uklopljenim izvornim kamenim gotičkim dijelovima. Sondiranje na sjevernom zidu svetišta pokazalo je da svetište nije bilo oslikavano. Na istom zidu pronađena su polukružna zaključena vrata. Vrata su postavljena izvan centralne osi sjevernog zida svetišta, bliže trijumfalnom luku. Visina vrata ukazuje da su iz vremena kad je razina poda svetišta bila niža. Sedilija i kustodija nisu pronađene.

U podnoj sondi, na dubini od oko 23 cm pronađen je izvorni pod od estriha bez tragova popločenja. Vjerujemo da taj nivo poda pripada gotičkom i baroknom razdoblju, te da je tek krajem XIX. stoljeća povišen³⁶. Otvaranjem sonde na zvoniku u unutrašnjosti kapele zaključeno je da zidani zvonik ima najmanje dvije građevne faze (prva kojoj pripada tamna opeka koja je gorila, i druga faza kad je zvonik nadograđen nakon požara). Južno od zvonika evidentirano je odvajanje ograde kora od tijela zvonika što ukazuje na činjenicu da je ograda uz zvonik postavljena kasnije. S obzirom na opseg historicističke intervencije na kapeli, očekivano najstariji pronađeni naliči datiraju se upravo u to vrijeme. Tako je na zapadnom zidu, na ogradi kora kao najstariji nalič pronađen bijeli s plavo slikanom šablonom. Na južnom zidu kapele je kao najstariji utvrđen tamnooker-žuti nalič. Istovremeno je slikani nalič pronađen u ulaznom prostoru, također na južnom zidu, geometrijskog motiva koji se prilagođava obliku svoda na kojem se nalazi.

Istraživanja su pokazala da građevinskih intervencija nije bilo, odnosno nisu pronađeni elementi koji bi ukazivali na to da je kapela u ranijoj fazi bila duža. Brod je dug 12,32 m, a širok 8,75 m. Svetište je dugo 6,41 m i široko 6,77 m. Duljina odgovara podacima iz XIX. st., dok je širina navedena u Kanonskoj vizitaciji 1833. god. najvjerojatnije pogrešna jer su svetište i perimetralno zide gotički, iz XIV. st.

Sonde zidova na tavanu kazale su zanimljive podatke o kapeli koji se odnose na vrijeme prije obnove u XIX. stoljeću. Na sjevernom zidu pronađen je naslikani barokni kapitel stupa kojima su bili ukrašeni bočni zidovi kapele prije nego je izgrađen svod. Od tog mjesta pa sve do dijela istočnog zida moguće je pratiti bijelu, vapnenu Žbuku iz baroknog razdoblja.

36 Odnos visina gotičke podnice lađe i svetišta kapele odgovara današnjem, samo 32 cm niže od postojećeg stanja.

Prostorna tipologija kapele u gotičkoj fazi

Kapela Uznesenja Blažene Djevice Marije u Dragotinu po većini svojih tipoloških karakteristika ne odstupa od uobičajenog oblikovanja gotičkih sakralnih građevina u Slavoniji. Kapela je jednobrodna longitudinalna građevina koju čine dvije prostorne jedinice: viša i šira lađa te niže i uže svetište. Zidove svetišta izvana podupiru dvodijelni potpornjaci koji se stepenasto sužavaju prema gore. Lađa je od svetišta prostorno odvojena trijumfalnim lukom i načinom svođenja. U izvornoj gotičkoj fazi nad lađom nalazio se tabulat, a svetište presvođeno šesterodijelnim radijalnim rebrastim svodom. Kruškolika rebra svoda upiru se o konzole u obliku obrnute peterostrane piramide³⁷. Zaglavni kamen u kojem se sastaju rebra i čiji profil u presjeku ponavlja, neobičnog je prstenastog oblika. Svetište je kratko, projektirano pomoću osmerokuta.

Zidne su plohe kapele bile minimalno rastvorene, samo na južnom zidu te svetištu, gotičkim uskim i visokim prozorima, jednostavnih okvira s kamenim lukom, te s dva portala, glavnim na zapadnom pročelju te bočnim na južnom zidu broda. Navedeni tip građevine razvio se iz dvoranskog tipa crkve, a proširio se pod utjecajem prosjačkih i propovjedničkih redova od sredine XIII. stoljeća.

Prijedlog radova

S obzirom na loše fizičko stanje objekta, nije moguće vraćanje ni koje od povijesnih faza, već se predlaže obnova postojećeg stanja.

Nakon statičkog pregleda i sanacije potrebno je izvesti drenažu oko čitavog objekta, odstraniti cementnu žbuku s gotičkih zidova i portala te ožbukati vapnenom žbukom «pod žlicu». Predlaže se prezentacija svih gotičkih otvora.

U unutrašnjosti je nužno sanirati pukotine i druga mehanička oštećenja te popločenje. Debeli slojevi naliča se odstranjuju i zidovi boje bijelo. Uz prozore je potrebno izraditi okapnice kondenzirane vlage.

37 U literaturi autori različito datiraju profilaciju rebara i oblikovanje konzola kapele u Dragotinu.

BIBLIOGRAFIJA

IZVORI

Središnja biskupijska knjižnica i arhiv Đakovo:

1. *Inventarium Filialis Ecclesiae Dragotin factum Anno 1826.*
2. Kanonska vizitacija Župe Trnava iz 1767. godine
3. Kanonska vizitacija Župe Trnava iz 1812. godine: *Visitatio Canonica Ecclesia Parochialis S.S. Trinitatis Ternava facta per Excellentissimum Illustrissimum ac Reverendissimum Dominum ANTONIUM MANDICH Dioecesium Bosniensis seu Diakovariensis & Syrmiensis Canonice Unitarum Episcopum Insignis Ordinis S. Stephani Regis Apostolici Commendatorem S. C. & R. A. M. Actualem Intimi Status Consiliarium Anno 1812 Die 23 Mensis Octobris*
4. Kanonska vizitacija Župe Trnava iz 1833. godine: *Visitatio Canonica Parochialis Ecclesiae Ternaviensis in Diaecesi Diakovarensi, Archi-Diaconatus cathedralis, Districtu Diakovar, in Comitatu Versezensi existentis, Anno Domini 1833., die 23, Mensis Junii. Ab Illustrissimo ac Reverendissimo Domino Episcopo Paulo Mathia Szutsits de Pacser instituta.*
5. *Protocollum Confirmatorum in Parochia Ternaviensi Anno 1833 die 23 Junii.*

Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Konzervatorski odjel Osijek, Dokumentacija:

1. Rješenje o registraciji spomenika kulture: Rješenje broj UP-IO-03-209/2-70. BM/KN
2. Dopis vlč. Vinka Hajduha, upravitelja Župe Našašća Sv. Križa iz Trnave zbog popravka crkve, 1963. god.
3. Uvid u stanje Župne crkve Majke Božje u Dragotinu, 3. lipnja 1987.
4. Crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije u Dragotinu, Zbirka isprava (dosje) 26, 12. listopada 2000.

LITERATURA

1. BÄUERLEIN, S. Biskup Nikola Ogramić Olovčić. Poseban otisak iz revije Croatia sacra. 13/14, 22/23 (1944.)
2. BUTURAC, J. Katolička crkva u Slavoniji za turskoga vladanja. Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 1970.
3. DRAGANOVIĆ, K. Izvješće fra Tome Ivkovića, biskupa skradinskog, iz godine 1630. // Croatia sacra: arhiv za crkvenu povijest Hrvata. 7 (1934.), str. 65.-78
4. DRAGUTINAC, M. Marija u našoj sredini. // Vjesnik Biskupije đakovačke. 1,5 (1948.), str. 62
5. DUGALIĆ, V. Štovanje Blažene Djevice Marije u svetištima Đakovačke i srijemske biskupije. // Vjesnik Đakovačke i srijemske biskupije: revija za pastoralnu orijentaciju svećenika. 41(116), 5 (1988.), str. 94.-97.
6. GAŠIĆ, E. Kratki povijesni pregled biskupija Bosansko-đakovačke i Srijemske: načinjen iz povijesnih izvora s pridodanim Žvotopisima. Osijek: Državni arhiv, 2000.
7. HOŠKO, F. E. Biskupsko djelovanje Pavla Posilovića u Slavoniji. URL: http://www.visovac.hr/Hrvatski_jezik/download/DODATNI_DOWNLOAD/POSILOVIC/Hosko.zip (19. VIII. 2005.)
8. JORDÁNSKY, A. Kurze Beschreibung der Gnadenbilder der seligsten jungfrau Mutter Gottes Maria, (1836.)
9. MAŽURAN, I. Popis zapadne i srednje Slavonije 1698. i 1702. godine. Osijek: Historijski arhiv u Osijeku, 1966.
10. PAVIĆ, M. CEPELIĆ, M. Biskup Josip Juraj Strossmayer. Reprint. Đakovo: Biskupski ordinarijat, 1994.
11. PETAR BAKIĆ, BISKUP BOSANSKO-DJAKOVAČKI (1716.-1749.). //Glasnik Biskupije bosanske i srijemske. 24, 21. (1896.), str. 191.-193.
12. POPIS SANDŽAKA POŽEGA 1579. GODINE / ur. Stjepan Sršan. Osijek: Državni arhiv, 2001.
13. SKENDEROVIĆ, R. Nasljednici fra Luke Ibrišimovića u službi slavonskog vikara Zagrebačke biskupije. // Fra Luka Ibrišimović i njegovo doba: zbornik radova sa znanstvenog skupa, Požega, 3. i 4. prosinca 1998. / ur. Filip Pořebica. Jastrebarsko: Naklada Slap, 2001. Str. 127.-134.

14. SMIČIKLAS, T. Dvjestogodišnjica oslobođenja Slavonije: drugi dio : spomenici o Slavoniji u XVII. vijeku: (1640.-1702.). Zagreb: JAZU, 1891.
15. SZABO, Gj. Obnova i dogradnja spomenika. // Narodna starina. Sv. 33. Str. 9.-10.
16. ZIRDUM, I. Gospi dragotinskoj. Đakovo: UPT, 1998.
17. ŽUPE I CRKVE (DANAŠNJE) BISKUPIJE BOSANSKO-SRIEMSKE U SRIEDNJEM VIEKU. // Glasnik Biskupije bosanske i sriemske. 26, 20 (1898.), str. 180.-182.

Chapel of the Assumption of the Holy Virgin Mary

SUMMARY

Within the scope of activities of Croatian Restoration Institute its branch office in Osijek did a research in the Chapel of the Holy Virgin in Dragotin in 2005. Based on on the physical explorations of the church facilities and the analysis of its present state, as well as examination of the level of damage, supported by archival and historical materials a team of experts drew up a conservation and restoration survey/study with the accompanying design documentaion. This article explains a historical development and changes of the chapel in Dragotin consulting the results of the research. Today's woke of the Holy Virgin is one of the few monuments in Slavonia with preserved original both medieval and restoration Baroque elements .